

Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya Adlı Anlatı Üzerine

Postmodernizm dersimizde Oğuz Atay'ın Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatısı üzerinde çalıştık. Bu yazı Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatının bazı özellikleri üzerinde durmayı amaçlamaktadır.

Bunlardan ilki anlatının **silik izleksel yapısı** üzerinde durmak olacaktır. Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatıda birkaç silik izlek tespit etmek mümkündür. Bu izlekler hem çok belirgin olmadıkları hem de okur için aralarında bir önem sıralaması yapabilmek mümkün olmadığı için **silik** olarak tanımlanır. Dikkatli ve nitelikli okuyucu her okumasında bu izleklerden birinin diğerine göre daha öne çıktığını fark edecektir. Postmodern metinleri geleneksel gerçekçi metinlerden farklılaştıran en önemli özelliklerden biri de bu, silik izleksel yapıdır.

Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatıda bulunan ve silik bırakılmış olduğunu tespit ettiğimiz izlekleri şu şekilde belirtebiliriz: a. Başta ekonomik sıkıntılar olmak üzere çeşitli nedenlerle sanatçının giderek azalan yaratıcılığı, b. Sanatçı üzerindeki otorite baskısı, c. İnsanlar arasındaki sınıfsal farklılıklar, d. Savaşın ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin yansımaları, e. Sosyokültürel alt sınıf ile üst sınıf arasındaki kopukluk, f. Ekonomik bunalımın sosyokültürel alt sınıf ile üst sınıfı aynılaştırması

Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatı metninde, bir metni oluşturan temel yapı unsurlarından zamanın ve kahramanların da **silik** bırakılmış oldukları görülür. Zaman unsuru hakkında metinden yola çıkarak anlatı zamanının “bir savaş zamanı” olduğu çıkarımını yapabiliriz. Anlatı kahramanlarının ise metinde ne isimleri verilmiştir ne de ruhsal ve fiziksel portreleri belirgin kılınmıştır. Yine de anlatı metni bize her üç hikaye yazarının da ekonomik ve bürokratik baskılar / sıkıntılar altında ezilmekte olduklarının bilgisini sunar.

Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatıda **ironi**, **üstkurmaca** ve metinlerarası ilişki türlerinden **anıştırma** çağrışımlarının da bulunduğu söylenebilir. Şimdi bunlardan ironiyi anlatı metninden yaptığımız bir alıntı ile açıklamaya çalışalım: *“Ayrancı, satamadığı ayrırandan ikram ederdi bize; nasıl olsa ertesi sabaha kadar ekşiyecekti ayrıranı. Bize biraz acıyorlardı galiba. Elmacı da -her zaman değil- bir elma soyardı bizim için. Biz onlara satamadığımız hikayelerimizi veremezdik: Hiçbiri okuyup yazma bilmiyordu. Sadece sucuk-ekmekçi bazen hikayelerimizden -hangimizinki olursa olsun- isterdi, son kopyalardan olmak şartıyla: İnce kâğıttan olduğu için sigara sarıyordu hikâyelerimize.”* Örnekte de görüldüğü gibi ironi yaparken ilk amaç güldürmek değildir. **İronide** bir mesaj iletmek ve bunu gizli tutmak kaygısı güldürme kaygısından daima önce gelir.

Demiryolu Hikayecileri Bir Rüya adlı anlatının sonunda metnin hem anlatıcısı hem de hikaye yazarlarından biri olan kahramanımız – ki bu kahramanın yazarın kendisi ile de örtüşmekte olduğunu pekala düşünebiliriz - *“Ben buradayım sevgili okurum, sen neredesin acaba?”* diyerek, okuru ile iletişim kurar. Bildiğimiz gibi bir yazarın veya yazardan gelen yansımalar taşımakta olduğunu bildiğimiz anlatı kahramanı olan bir yazarın, metnin içinden okuruna seslenerek onunla irtibat kurması; üstkurmaca tekniğinin ilk aşamasıdır. Dolayısı ile Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatı metni üstkurmaca özelliği de taşımaktadır.

Anlatıda **trenin**; sanayii devriminin ve ardından gelerek insanları adeta esir haline getiren / birbiri ile aynılaştıran kapitalist sistemin meteforu olduğu düşünülebilir. Nitekim okuyucuda bir distopya olduğu kanaati oluşturan istasyon ve anlatı metninde bürokrasiyi temsil ettiği kanaati oluşturan istasyon şefi; elmacı, sucuk – ekmekeçi ve ayrıncı ile seyyar hikaye yazarlarını **aynılaştırmıştır**. Çünkü anlatı metnindeki distopyaya ait düzende aralarındaki entelektüel farklılık hiç dikkate alınmaksızın hepsinin geçim derdine düşmüş oldukları görülmektedir. Bu fikirlerin ışığında “tren metaforu, aynılaştırma izleği, **elma** satıcısı, anlatı kahramanlarından biri olan Yahudi hikaye yazarı,

gerçek ile rüya arasında okuru arafta bıraka **kafkaesk** doku” gibi ayrıntıların bir **Franz Kafka: Dönüşüm** anıştırması olduğu düşünülebilir. Ancak üzerinde çalıştığımız anlatı metninde metinlerarası ilişki türlerinden anıştırmanın sınırları kesin olarak çizilmemiştir. Metinlerarası ilişki saydığımız göndermelerle anlatıda yer bulmuştur. Netice itibarıyla anlatıda her ne kadar metinlerarası ilişki türlerinden anıştırma olduğunu söylemek mümkün olmasa da; Oğuz Atay’ın en sevdiği yazarlardan biri olduğunu bildiğimiz Franz Kafka’yı ve onun Dönüşüm adlı anlatısını çağrıştıran ayrıntılar bulunmaktadır.

Oğuz Atay’ın Demiryolu Hikayecileri – Bir Rüya adlı anlatısı silik izleksel yapısı, silik bırakılmış yapı unsurları, ironi, üstkurmaca, metinlerarası çağrışımlar gibi özellikleri itibarıyla geleneksel gerçekçi metinlerden çok başka özellikler gösteren postmodernist bir anlatıdır.

Dr. Öğr. Üyesi Şerefnur ATİK